

2002-2019 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE İNSAN
HAKKI İHLALLERİ

AKP İKTİDARININ HAK İHLALLERİ ENKAZI

Av. Dr. M. Sezgin Tanrıkulu
İstanbul Milletvekili
İnsan Haklarını İnceleme

Önsöz

Hak mücadelesi özünde kendi kendini yok etmeyi, geçersiz kılmayı amaçlayan bir mücadeledir. İnsan hakları savunucuları tüm insanların sosyal, siyasal, ekonomik, çevre, kent açısından gerektiği/hak ettikleri gibi yaşaması; sonuçta kendilerine yapacak bir iş kalmaması için mücadele ederler. Bu durumdan hala daha çok uzağız.

Geçtiğimiz yıl da bizlere, önceki yıllarda olduğu gibi yapacak çok işimiz olduğunu gösterdi.

Ulusal ve ulusüstü belgelerde en temel insan haklarından sayılan “yaşam hakkı”, “işkence yasağı”, “düşünceyi ifade özgürlüğü (bu bağlamda toplantı gösteri özgürlüğü)”, “ekonomik ve sosyal haklar” konularında Türkiye’nin durumu ortadadır.

Türkiye’nin içinde bulunduğu derin ekonomik kriz yüzünden sürekli gündeme gelen intiharlar artık “kişisel sorun” olarak değerlendirilemez. İntiharların “yaşam hakkı ihlalleri” arasında sayılması gereken vahim bir tablo ile karşı karşıyayız...

Bir olgu olarak kadına yönelik erkek şiddetinin cezasızlığı ve şiddet uygulayan erkeklerin mahkemelerin eril muhakemeleri ile cezasızlıkla kuşatılması, 2019’da da hak temelli mücadelemizin temellerinden birini oluşturdu. Dini eğitim verilen yerlerde yaşanan çocuğa yönelik cinsel şiddet ve istismar vakaları ise her gün karşımıza çıkmaya devam etmekte...

Cezaevlerinde çok sayıda mahkûm, insan onurunu ayaklar altına alan uygulamalarla karşılaşırken, “izinli” çıkan mahkumların, kadınları sokak ortasında öldürdüğü olaylar yaşanıyor.

Tüm dünyada insanların coşkuyla katıldığı ve karşıladığı etkin bir eylem olan Las Tesis eylemi, sadece Türkiye’de polis şiddetiyle karşılaştı. Aynı zamanda gözaltı merkezlerinde işkence ve kötü muamele sürüyor. AKP iktidarı artık işkencenin varlığını saklama gereği bile duymuyor.

Polis copunu havada görmediğimiz neredeyse hiçbir eylem/etkinlik yok artık...

Yurttaşların oylarıyla seçilen belediye başkanları (seçim öncesinde haklarında hiçbir soruşturma yokken, Yüksek Seçim Kurulu’na “temiz kağıdı” vermişken) “terör” bağlantısı iddiasıyla görevden alınıyor.

Temel insan hakları konusunda AKP iktidarının ülkemizi getirdiği manzara bu durumdayken, Karadeniz’i, Ege’yi, Marmara denizini ve tüm çevresini öldürecek “Kanal İstanbul” girişimi gibi bir fecaati, Karadeniz gibi bol yağışlı bir bölgede hem de kış aylarında çıkan orman yangınlarını da unutmamamız gerekiyor...

İnsan hakları, çevre hakları, hayvan hakları konusunda son derece olumsuz bir yıl geçirdik...

Umutsuzluğa kapılmadan insanlarımızın hak ettiği gibi yaşayacağı demokratik bir ülke için mücadelemize devam edeceğiz...

İNSAN HAKKI İHLALLERİ VE CEZASIZLIK

Devlet, insan haklarının korunması, eksiksiz hayata geçirilmesi ve hak ihlallerinin önlenmesi yönünde temel sorumluluk sahibidir. Buna uygun biçimde, hakları “ihlal etmemek” yönünde bir negatif yükümlülüğe; “ihlal edilmesini önlemek” yönünde de pozitif yükümlülüğe sahiptir.

Bununla birlikte usul yönünde sahip olduğu yükümlülük de ihlalin meydana gelmesini önleme, tekrarlanmamasını ve mağdurlara giderimi sağlama yönünde hukuki ve cezai düzenleme-yaptırım yükümünü de beraberinde getirmektedir.

Temel insan hakkı ihlallerinde cezasızlık, hak ihlallerinin kendiliğinden fiili *-de facto-* bir “meşruiyet” kazanmasına ve tekrarının mümkün hale gelmesine zemin hazırlamaktadır. Cezasızlığın söz konusu olduğu bir ortamda hakların fiilen varlığından ve kullanılabilirliğinden söz etmek mümkün olmayacaktır. Bu bağlamda insan hakları ihlallerinde cezasızlıkla mücadele insan haklarının korunması ve ihlallerin tekrarının önlenmesi bakımından vazgeçilmez niteliktedir.

Cezasızlık:

“İhlalin faillerinin, suçlanmalarına, alıkonulmalarına, yargılanmalarına ve suçlu bulunurlarsa uygun şekilde cezalandırılmalarına ve mağdurlara onarım sağlanmasına yol açacak bir soruşturmaya tabi olmadıkları için -ister ceza, ister hukuk, isterse idari ve disiplin usulünde olsun- de jure veya de facto olarak hesap vermelerinin imkânsızlığı[dır].”

(BM Bağımsız Uzmanı Diana Orentlicher'in Cezasızlık ile Mücadeleyle İlgili Prensipler Hakkındaki Güncel Raporu'nda yer alan tanım)

2002-2019 YILLARI ARASINDA GERÇEKLEŐME BİŐİMLERİNE GÖRE SAPTANABİLEN YAŞAM HAKKI İHLALLERİ

(Türkiye İnsan Hakları Vakfı, İnsan Hakları Derneği, Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, İŞçi Sağlığı ve İŞ Güvenliği Meclisi ile hak temelli diğer örgütler tarafından hazırlanan yıllık ve günlük insan hakları raporları ışığında)

İhlal tipleri:

- Yargısız İnfaz
- Dur İhtarı
- Rastgele Ateş AÇma Olayları
- Faili MeÇhul Cinayetler
- Kara Mayınları
- Yasadışı Örgüt Saldırıları
- Sivil Çatışmalar
- Köy Korucularının Öldürdüğu Kişiler
- Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler
- Gözaltında Ölüm
- Nefret Suçları
- Kadın Cinayetleri (Erkek Şiddeti sonucu yaşam hakkı ihlal edilen kadınlar)
- Cezaevlerinde GerçekleŐen Yaşam Hakkı İhlalleri:
 - Ölüm oruçları sonucunda ölüm
 - Cezaevlerinde yaşanan olaylar ve cezaevi yönetiminin ihmalleri sonucu meydana gelen yaşam hakkı ihlalleri
- İŞ Cinayetleri
- Çocukun Yaşam Hakkı İhlalleri

ihlal türüne göre yaşam hakkı ihlalleri 2002-2019

ihlal türü	ölenler
Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	1.532
Faili Meçhul Cinayetler	259
Kara Mayınları	304
Yasadışı Örgüt Saldırıları	674
Sivil Çatışmalar	119
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişiler	116
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	687
Gözaltında Ölüm	83
Ölüm Oruçlarında Ölümler	26
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	2.341
Kadın Cinayetleri	6.432
Nefret Cinayetleri	59
İş Cinayetleri	23.980
Çocuğun Yaşam Hakkı İhlalleri (2011-2019)	4.104
Şüpheli Asker Ölümleri	367
2015-2016 Sokağa Çıkma Yasağı Döneminde Ölen Siviller (En az 88 çocuk yukarıdaki satırda yer almamaktadır)	337
15 Temmuz Darbe Girişimi Yaşam Hakkı İhlalleri	274
Toplam	41.694

**YAŞAM HAKKI İHLALLERİ
2002**

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2002

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	38
Faili Meçhul Cinayetler	7
Kara Mayınları	38
Yasadışı Örgüt Saldırıları	2
Sivil atıőmalar	9
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişiler	6
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	124
Gözaltında Ölümler	5
İş Cinayetleri	146
Kadın Cinayetleri	66
Nefret Cinayetleri	veri yok
Ölüm Oruçlarında Ölüm	21
Olaylar/cezaevi yönetiminin ihmali sonucu ölümler	22

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2003

2003 yılında gerçekleştiği tespit
edilebilen yaşam hakkı ihlali
sayısı **(en az)**

1.159

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2003

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	35
Faili Meçhul Cinayetler	16
Kara Mayınları	20
Yasadışı Örgüt Saldırıları	61
Sivil Çatışmalar	1
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişiler	11
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	99
Gözaltında Ölümler	2
İş Cinayetleri	811
Kadın Cinayetleri	83
Nefret Cinayetleri	veri yok
Ölüm Oruçlarında Ölüm	2
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	18

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2004

2004 yılında gerçekleştiği tespit
edilebilen yaşam hakkı ihlali
sayısı **(en az)**

1.201

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2004

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	22
Faili Meçhul Cinayetler	8
Kara Mayınları	29
Yasadışı Örgüt Saldırıları	22
Sivil Çatışmalar	34
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişiler	13
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	27
Gözaltında Ölümler	5
İş Cinayetleri	843
Kadın Cinayetleri	164
Nefret Cinayetleri	veri yok
Ölüm Oruçlarında Ölüm	1
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	33

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2005

2005 yılında gerçekleştiği tespit
edilebilen yaşam hakkı ihlali
sayısı **(en az)**

1.603

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2005

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	61
Faili Meçhul Cinayetler	4
Kara Mayınları	21
Yasadışı Örgüt Saldırıları	35
Sivil Çatışmalar	10
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişiler	4
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	40
Gözaltında Ölümler	5
İş Cinayetleri	1.096
Kadın Cinayetleri	317
Nefret Cinayetleri	veri yok
Ölüm Oruçlarında Ölüm	sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	10

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2006

2006 yılında gerçekleştiği
tespit edilebilen yaşam hakkı
ihlali sayısı **(en az)**

2.477

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2006

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	48
Faili Meçhul Cinayetler	21
Kara Mayınları	12
Yasadışı Örgüt Saldırıları	36
Sivil Çatışmalar	15
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişi	6
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	64
Gözaltında Ölümler	2
İş Cinayetleri	1.601
Kadın Cinayetleri	663
Nefret Cinayetleri	veri yok
Ölüm Oruçlarında Ölüm	2
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	7

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2007

2007 yılında gerçekleştiği tespit
edilebilen yaşam hakkı ihlali
sayısı **(en az)**

2.211

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2007

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	22
Faili Meçhul Cinayetler	2
Kara Mayınları	41
Yasadışı Örgüt Saldırıları	4
Sivil Çatışmalar	1
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişi	2
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	75
Gözaltında Ölümler	6
İş Cinayetleri	1.044
Kadın Cinayetleri	1.011
Nefret Cinayetleri	veri yok
Ölüm Oruçlarında Ölüm	sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	3

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2008

2008 yılında gerçekleştiği
tespit edilebilen yaşam hakkı
ihlali sayısı **(en az)**

1.877

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2008

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	37
Faili Meçhul Cinayetler	30
Kara Mayınları	29
Yasadışı Örgüt Saldırıları	46
Sivil Çatışmalar	4
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişi	veri yok
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	12
Gözaltında Ölümler	8
İş Cinayetleri	866
Kadın Cinayetleri	806
Nefret Cinayetleri	veri yok
Ölüm Oruçlarında Ölüm	sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	39

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2009

2009 yılında gerçekleştiği tespit
edilebilen yaşam hakkı ihlali
sayısı **(en az)**

1.824

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2009

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	48
Faili Meçhul Cinayetler	18
Kara Mayınları	41
Yasadışı Örgüt Saldırıları	3
Sivil Çatışmalar	sıfır
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişi	59
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	33
Gözaltında Ölümler	6
İş Cinayetleri	1.171
Kadın Cinayetleri	198
Nefret Cinayetleri	5
Ölüm Oruçlarında Ölüm	sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	242

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2010

2010 yılında gerçekleştiği
tespit edilebilen yaşam hakkı
ihlali sayısı **(en az)**

2.008

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2010

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	30
Faili Meçhul Cinayetler	9
Kara Mayınları	6
Yasadışı Örgüt Saldırıları	2
Sivil Çatışmalar	1
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişi	7
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	sıfır
Gözaltında Ölümler	6
İş Cinayetleri	1.454
Kadın Cinayetleri	217
Nefret Cinayetleri	16
Ölüm Oruçlarında Ölüm	sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	260

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2011

2011 yılında gerçekleştiği
tespit edilebilen yaşam hakkı
ihlali sayısı (**en az**)

2.358

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2011

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	59
Faili Meçhul Cinayetler	15
Kara Mayınları	5
Yasadışı Örgüt Saldırıları	1
Sivil Çatışmalar	1
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişi	sıfır
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	14
Gözaltında Ölümler	5
İş Cinayetleri	1.710
Kadın Cinayetleri	257
Nefret Cinayetleri	6
Ölüm Oruçlarında Ölüm	sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	285

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2012

2012 yılında gerçekleştiği
tespit edilebilen yaşam hakkı
ihlali sayısı (**en az**)

1.447

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2012

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	37
Faili Meçhul Cinayetler	16
Kara Mayınları	15
Yasadışı Örgüt Saldırıları	19
Sivil Çatışmalar	7
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişi	1
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	8
Gözaltında Ölümler	9
İş Cinayetleri	878
Kadın Cinayetleri	165
Nefret Cinayetleri	6
Ölüm Oruçlarında Ölüm	sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	286

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2013

2013 yılında gerçekleştiği
tespit edilebilen yaşam hakkı
ihlali sayısı **(en az)**

1.825

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2013

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları <i>(Gezi Parkı olaylarında ölen 1'i polis 12 kişi bu başlık altındadır)</i>	46
Faili Meçhul Cinayetler	8
Kara Mayınları	8
Yasadışı Örgüt Saldırıları	2
Sivil Çatışmalar	4
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişi	1
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	12
Gözaltında Ölümler	Sıfır
İş Cinayetleri	1.235
Kadın Cinayetleri	237
Nefret Cinayetleri	7
Ölüm Oruçlarında Ölüm	sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	265

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2014

2014 yılında gerçekleştiği
tespit edilebilen yaşam hakkı
ihlali sayısı **(en az)**

2.635

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2014

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	70
Faili Meçhul Cinayetler	47
Kara Mayınları	3
Yasadışı Örgüt Saldırıları	1
Sivil Çatışmalar	1
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişi	5
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	6
Gözaltında Ölümler	6
İş Cinayetleri	1.886
Kadın Cinayetleri	294
Nefret Cinayetleri	4
Ölüm Oruçlarında Ölüm	sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	312

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2015

2015 yılında gerçekleştiği
tespit edilebilen yaşam hakkı
ihlali sayısı **(en az)**

2.745

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2015

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	289
Faili Meçhul Cinayetler	17
Kara Mayınları	5
Yasadışı Örgüt Saldırıları	sıfır
Sivil Çatışmalar	9
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişi	sıfır
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	13
Gözaltında Ölümler	6
İş Cinayetleri	1.730
Kadın Cinayetleri	303
Nefret Cinayetleri	veri yok
Ölüm Oruçlarında Ölüm	sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	373

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2016

2016 yılında gerçekleştiği tespit
edilebilen yaşam hakkı ihlali
sayısı **(en az)**

3.347

YAŞAM HAKKI İHLALLER: 2016

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	594
---	-----

Faili Meçhul Cinayetler	22
-------------------------	----

Kara Mayınları	21
----------------	----

Yasadışı Örgüt Saldırıları	316
----------------------------	-----

Sivil Çatışmalar	veri yok
------------------	----------

Köy Korucularının Öldürdüğü Kişiler	1
-------------------------------------	---

Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	veri yok
--------------------------------	----------

Gözaltında Ölümler	6
--------------------	---

İş Cinayetleri	1.970
----------------	-------

Kadın Cinayetleri	328
-------------------	-----

Nefret Cinayetleri	9
--------------------	---

Ölüm Oruçlarında Ölüm	veri yok
-----------------------	----------

Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	80
---	----

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2017

2017 yılında gerçekleştiği tespit
edilebilen yaşam hakkı ihlali
sayısı **(en az)**

2.690

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2017

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	62
Faili Meçhul Cinayetler	13
Kara Mayınları	5 (çocuk)
Yasadışı Örgüt Saldırıları	87
Sivil Çatışmalar	sıfır
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişiler	veri yok
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	45
Gözaltında Ölümler	3
İş Cinayetleri	2.006
Kadın Cinayetleri	409
Nefret Cinayetleri	2
Ölüm Oruçlarında Ölüm	sıfır
Olaylar/cezaevi yönetiminin ihmalleri sonucu ölümler	58

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2018

2018 yılında gerçekleştiği tespit
edilebilen yaşam hakkı ihlali
sayısı **(en az)**

2.395

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2018

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	18
Faili Meçhul Cinayetler	2
Kara Mayınları	2
Yasadışı Örgüt Saldırıları	18
Sivil çatışmalar (7'si 24 Haziran seçimleri)	12
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişiler	veri yok
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	83
Gözaltında Ölümler	3
İş Cinayetleri	1.797
Kadın Cinayetleri	440
Nefret Cinayetleri	3
Ölüm Oruçlarında Ölüm	Sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	17

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ 2019

2019 yılında gerçekleştiği tespit
edilebilen yaşam hakkı ihlali
sayısı **(en az)**

2.326

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ: 2019

Yargısız İnfaz, Dur İhtarı, Rastgele Ateş Açma Olayları	16
Faili Meçhul Cinayetler	4
Kara Mayınları	3
Yasadışı Örgüt Saldırıları	19
Sivil Çatışmalar	10
Köy Korucularının Öldürdüğü Kişiler	veri yok
Göç Yolunda Ölümler-Mülteciler	32
Gözaltında Ölümler	sıfır
İş Cinayetleri	1.736
Kadın Cinayetleri	474
Nefret Cinayetleri	1
Ölüm Oruçlarında Ölüm	Sıfır
Olaylar/Cezaevi Yönetiminin İhmali Sonucu Ölümler	31

SOKAĞA ÇIKMA YASAKLARI

TİHV verilerine göre, sokağa çıkma yasaklarının süresiz ya da gün boyu uygulanmaya başlandığı ilk tarih olan 16 AĞustos 2015'ten 1 Ocak 2020 tarihine kadar geçen süre içerisinde toplam 11 il ve en az 51 ilçede resmi olarak tespit edilebilen (en az) 381 kez sokağa çıkma yasağı ilan edildi:

Diyarbakır (214 kez), Mardin (60 kez), Hakkâri (23 kez), şırnak (13 kez), Bitlis (29 kez), Muş (7 kez), Bingl (7 kez), Tunceli (6 kez), Batman (6 kez), Elazığ (2 kez) ve Siirt (14 kez).

11 AĞustos 2017'ten 1 Ocak 2020 tarihinde kadar Hakkâri'nin şemdinli ve Bitlis'in Hizan, Güroymak, Mutki, Tatvan ve Merkez ilçelerine bağlı çeşitli köy ve mezralarda belirli saat sınırları içinde en az 23 kez sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

Yasaklar başlamadan önce gerçekleşen 2014 nüfus sayımına göre, bu yerleşim yerlerinde yaşadığı bilinen en az 1 milyon 809 bin kişinin özgürlük ve güvenlik hakkı; özel ve aile hayatına sayĐı hakkı; toplanma özgürlüğü; örgütlenme özgürlüğü; din özgürlüğü; bilgi alma ve verme özgürlüğü, mülkiyetin korunması hakkı, eğitim hakkı, işkence ve insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele yasağı, yaşam hakkı ve vücut bütünlüğü hakkı olmak üzere en temel hakları ihlal edilerek bu yasaklardan etkilenmiş olduğu tahmin edilmektedir.

TİHV verilerine göre, en az **321** sivil, 16 Ağustos 2015 ile 16 Ağustos 2016 tarihleri arasında sadece resmi sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş zaman dilimleri içerisinde, bu kapsamdaki bölgelerde yaşamlarını yitirdikleri tespit edilebildi.

Bu kişilerden; **79**'unun çocuk, **71**'inin kadın, 30'unun da 60 yaşın üzerinde olduğu saptandı. En az 73 kişinin sağlığa erişim hakkından yoksun bırakılmaları sonucu yaşamlarını yitirdikleri belirlendi. En az 202 sivilin ise ev sınırları/kapalı alanlar içerisinde yaşamlarını yitirdikleri belirtildi (Bu kişilerin 23'ünün de sokağa çıkma yasağı ve çatışma ortamının yarattığı etki nedeniyle sağlık sorunları sonucu öldükleri düşünülüyor). Ev/kapalı alanlarda yaşamını yitiren en az 202 sivilden 147'si sadece Cizre ilçesinde bulunuyordu.

Ayrıca, yukarıdaki veriler dışında, Şırnak'ın Silopi ilçesinde bir kadının karnından silahla vurulması sonucunda **ölü doğum** meydana gelmiş; en az **16** sivil sokağa çıkma yasağının sürdüğü ilçelerin yakınındaki mahallelerde, resmi sokağa çıkma yasağı ilanı veya operasyon olmayan bölgelerdeki toplumsal gösteriler sırasında, güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu vurularak veya gaz bombası/göz yaşartıcı gaz nedeniyle ya da çatışma atıklarının infilak etmesi sonucu yaşamını yitirdi.

Bu konuda ayrıntılı bilgiye <https://bit.ly/2T9CiV8> adresinden ulaşılabilir.

KADIN CİNAYETLERİ

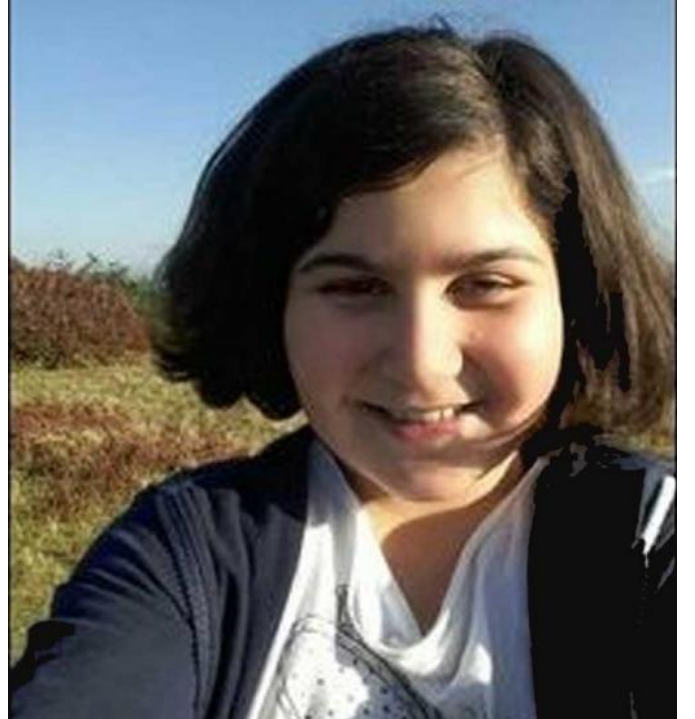
2002-2019 yılları arasında Türkiye’de -
en az-
6.432
kadının yaşam hakkı ihlal edilmiştir.

❖Kadın cinayetlerinde ciddi bir veri sorunsalı söz konusudur. Devletin açıkladığı rakamlar, gazete haberlerinden derlenen şiddet vakasıyla örtüşmemekte, dahası BM tarafından hazırlanan verilerle de rakamsal farklılıklar bulunmaktadır.

Bu bakımdan erkek şiddeti sonucu yaşam hakkı ihlal edilen, öldürülen kadınların tam sayısına güvenilir biçimde erişmenin mümkün olmadığını belirtmek önemlidir. Bununla birlikte, tespit edilebilen kadın cinayetlerine kaza ya da intihar süsü verilen, zehirlenme ya da intihar gibi gösterilen vakalar dahil değildir. Bu nedenle her rakamsal verinin öncesinde yer verdiğimiz “-en az-“ ibaresinin varlığı önemli bir hal almaktadır. Çeşitli kaynaklar tarafından derlenip sunulan veriler arasındaki tutarsızlık, ihlallerin önlenmesi bakımından pozitif yükümlüğü bulunan devletin, bu konudaki eksik, yetersiz ve ciddiyetsiz tutumundan ayrı düşünülemez. Türkiye’de kadına karşı şiddet ve cins kırımına varan seviyedeki kadın cinayetleri, kadınların “eşit yurttaş”lar olarak kabul edilmemeleri ve eşit muamele görmemeleri ile perçinlenmeye devam etmektedir.

Bir baba 11 yaşındaki kızının 1 numaralı yerden atlayıp 2 numaralı sundurmayı geçip 3 numaralı yola düşmediğini, olayın intihar olmadığını ispat etmeye çalışıyor. #RabiaNazaNeOldu

ÇOCUK YAŞAM HAKKI İHLALLERİ

2011-2019 yılları arasında
Türkiye'de **-en az-**

4.104

çocuğun yaşam hakkı ihlal
edilmiştir.

❖2018 ve 2019 yıllarında çocuğun yaşam hakkı ihlallerinin sayıca az görülmesi, çocukların başta yaşam hakkı olmak üzere haklarına saygı gösterilmesinden, çocukların daha çok korunmasından değil, bu konuda veri toplayan tek örgüt olan Gündem Çocuk Derneği'nin KHK ile kapatılmasından kaynaklanmaktadır...

ÇOCUK YAŞAM HAKKI İHLALLERİ

İhlal Türü	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Toplumsal olaylar sırasında	3	3	3	8	veri yok	veri yok	veri yok	veri yok	sıfır
Yargısız infaz	21	1	4	veri yok	61	45	4	sıfır	Sıfır
Silahlı çatışma	4	4	8	9	1	veri yok	sıfır	sıfır	sıfır
Çatışma atıkları, askeri mühimmat ve mayın patlaması	2	4	5	2	5	14	5	3	2
Kamu görevlilerinin ihmalleri sonucu	20	34	21	28	36	29	veri yok	2 (zırhlı araç)	1 (zırhlı araç)
İntihar ve bombalı saldırılar	veri yok	veri yok	veri yok	veri yok	6	veri yok	1	sıfır	8
Nefret cinayeti	veri yok	veri yok	1	veri yok	1	veri yok	veri yok	sıfır	veri yok
Şiddet sonucu	58	48	41	55	42	39	68	veri yok	veri yok
Çocuk evlilikleri	veri yok	veri yok	veri yok	5	4	veri yok	veri yok	veri yok	veri yok
Uyuşturucu kullanımı	veri yok	veri yok	veri yok	veri yok	4	veri yok	veri yok	veri yok	veri yok
İntihar	12	32	19	23	35	21	veri yok	veri yok	Veri yok
Bireysel silahlanma sonucu	20	30	8	20	30	veri yok	veri yok	veri yok	veri yok
İş cinayetleri	veri yok	38	89	61	65	56	60 (18'i 15 yaşın altında)	67 (23'ü 14 yaş altında)	67
İhmaller sonucu	673	361	406	372	473	29	veri yok	veri yok	veri yok
Diğer	2	51	28	44	112	9	veri yok	16 (mülteci)	2 (mülteci)
TOPLAM	815	606	633	627	875	242	138	88	80

NEFRET CİNAYETLERİ

2002-2019

yılları arasında Türkiye’de **-en az-**

59

kişi nefret cinayeti sonucu yaşamını
yitirmiştir.

İŞ CİNAYETLERİ

2002-2019 yılları arasında **-en az-**
23.980

işçi “önlenebilir sebeplere rağmen”
yaşamını kaybetmiştir.

İŞ CİNAYETLERİ

2002	146
2003	811
2004	843
2005	1.096
2006	1.601
2007	1.044
2008	866
2009	1.171
2010	1.454
2011	1.710
2012	878
2013	1.235
2014	1.886
2015	1.730
2016	1.970
2017	2.006
2018	1.797
2019	1.736
TOPLAM	23.980

ŞİMDİ O ŞİMDİ ASKER

İstediğim İZMİR

Kıtalarda Olan Asker Aileleri
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
DO.07.11.1989. ÖLÜM.23.11.2010.MANİSA
ASKERİ HASTANESİNDE ASKERLİK HİZMATINI
YAPARKEN VEFAT ETMİŞTİR

ŞÜPHELİ ASKER ÖLÜMLERİ

2008 yılından 2019 yılı sonuna kadar -
en az-

367

kişi zorunlu askerlik sırasında
“Şüpheli biçimde” hayatını
kaybetmiştir.

ŞÜPHELİ ASKER ÖLÜMLERİ

2002	veri yok
2003	veri yok
2004	veri yok
2005	veri yok
2006	veri yok
2007	veri yok
2008	46
2009	62
2010	47
2011	52
2012	veri yok
2013	36
2014	43
2015	42
2016	20
2017	3
2018	6
2019	10
TOPLAM	367

GEZİ DİRENİŞİ VE BAĞLI OLAYLARDA MEYDANA GELEN ÖLÜMLER

1. **Mehmet Ayvalıtaş** (20): İstanbul, 2 Haziran 2013, Gezi Parkı'na destek için otoyol kapatıldığı sırada üzerine sürülen bir aracın çarpması sonucu öldü.
2. **Abdullah Cömert** (22): Antakya, 3 Haziran 2013, başına aldığı darbe sonucu öldü.
3. **İrfan Tuna** (47): Ankara, 6 Haziran 2013, kalp krizi geçirerek hayatını kaybetti. Polisin kullandığı aşırı miktardaki biber gazından etkilendiği düşünülüyor.
4. **Selim Önder** (88): Taksim civarında yoğun gaza maruz kaldı. İzmir'e döndü, birkaç gün sonra hayatını kaybetti. Yakınları gazın kalp yetmezliğini tetiklediğini düşünüyor.
5. **Ethem Sarısülük** (26): Ankara, 12 Haziran 2013, 1 Haziran'da polis tarafından başından vurularak ağır yaralandı. 12 Haziran'da beyin ölümü gerçekleşti.
6. **Zeynep Eryaşar** (50): İstanbul, 15 Haziran 2013. Avcılar'da protesto gösterisi sırasında aşırı miktarda göz yaşartıcı gaza maruz kaldıktan sonra kalp krizi geçirdi.
7. **Mehmet İstif** (36): 20 Haziran 2103. Mersin'de eylem sırasında ağzına sıkılan biber gazı nedeniyle dil kökü kanseri olduğu iddia edildi. 13 Mayıs 2014'te öldü.
8. **Ali İsmail Korkmaz** (19): Eskişehir, 10 Temmuz 2013, Gösterilerin ilk günlerinde sivil giyimli saldırganlar tarafından feci şekilde dövüldü, başına aldığı darbenin etkisiyle beyin kanaması geçirirken Yunus Emre Devlet Hastanesi'nde görevli doktorlar tarafından önce polise ifade vermeye gönderildi. 20 saat geciken müdahalenin ardından 1 ay yoğun bakımda kaldıktan sonra hayatını kaybetti.
9. **Ahmet Atakan** (22): Antakya, Armutlu'da yapılan eylemde polis tarafından kafasından gaz fişegiyle vurulup, çatıdan düşerek öldü.
10. **Serdar Kadakal** (37): İstanbul, Yaşadığı ve çalıştığı Kadıköy'de emniyet güçleri tarafından yoğun ve yaygın şekilde biber gazı kullanımının ardından kalp krizi geçirerek öldü.
11. **Berkin Elvan** (15): İstanbul, 15-16 Haziran gecesi, Okmeydanı'ndaki evinden ekmek almak için çıktı, polisin gaz fişegiyle başından vuruldu. 269 gün komada kaldı, 15. yaşına komada girdi. 11 Mart 2014'te öldüğünde 16 kiloydu.
12. Komiser **Mustafa Sarı** (27): Adana, 5 Haziran 2013, eyleme müdahale ederken tedbir alınmamış bir alt geçit inşaatından geçerken düşerek hayatını kaybetti.

Aynı dönemde gerçekleştirilen eylemlerde yaşamını yitirenler:

1. **Medeni Yıldırım** (18): Lice, 28 Haziran 2013, Kayacık Köyü'ndeki karakolun yenilenip kalekol yapılmasını protesto eden insanların üstüne askerler tarafından açılan ateşle öldürüldü.
3. **Hasan Ferit Gedik** (21): 29 Eylül 2013, Gülsuyu'nda uyuşturucuya karşı yapılan yürüyüşte protestocuların üzerine ateş açılması sonucu vurularak hayatını kaybetti.

15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİ YAŞAM HAKKI İHLALLERİ

Yaşam hakkı ihlalleri

15 Temmuz darbe girişimi sırasında yaşanan olaylarda,

179 sivil, 62 polis, 29 asker olmak üzere 270 kişi yaşamını kaybetmiştir (2.195 kişi yaralanmıştır).

Kuşkulu ölümler

FETÖ/PDY soruşturması ile bağlantılı olarak 4 kişi kuşkulu biçimde yaşamını kaybetmiştir.

İntiharlar

FETÖ/PDY soruşturması ile bağlantılı olarak 15 kişi intihar ederek yaşamına son vermiştir.

15 Temmuz'da darbe girişimi ile doğrudan ve dolaylı biçimde bağlantılı olarak yaşamını kaybettiği tespit edilebilen toplam kişi sayısı **-en az- 274'tür.**

Sonuç olarak, Türkiye’de 2002-2019 yılları arasında, AKP’nin iktidarda olduğu süre zarfında **-en az- 41.694 kişinin yaşam hakkı ihlal edilmiştir.**

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE

2002-2019 yılları arasında

-en az- 23.959

kişinin işkence ve kötü
muameleye uğradığı tespit
edilmiştir.

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE

2002	988
2003	600
2004	367
2005	193
2006	339
2007	320
2008	269
2009	259
2010	228
2011	243
2012	323
2013	388
2014	1.039
2015	5.671
2016	5.606
2017	2.278
2018	2.214
2019	2.634
TOPLAM	23.959

DÜŞÜNCE ve İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

Türkiye'de AKP iktidara geldiğinden bugüne **binlerce kişinin düşünce ve ifade özgürlüğü müdahaleye uğramıştır.** Somut sayılarla bu tahribatı açıklamak AKP'nin hali hazırda yarattığı "baskı" ve "korku" ortamını açıklamakta yetersiz kalacaktır.

Bilhassa son yıllarda yurttaşlar düşünce ve ifade özgürlüklerini hayata geçirmek konusunda "ciddi" baskılara maruz bırakılmaktadır.

Ne yazık ki, söz konusu hak, fiiliyatta değil; adeta sadece bir kavram olarak varlığını sürdürmektedir.

TUTUKLU GAZETECİLER

2002-2019 yılları arasında Türkiye'de **-en az- 721** gazeteci tutuklanmıştır.

(2019 sonu itibariyle Özgür Gazeteciler İnisyatifi'nin verilerine göre 130, Tutuklu Gazetecilerle Dayanışma Platformu'nun verilerine göre 199 gazeteci cezaevinde...)

❖ 2002 yılından sonra tutuklanan ve değişik sürelerle cezaevinde kalan 721 gazeteci söz konusudur. Bu konuda basın örgütlerinin verileri arasında farklılık bulunmaktadır.

TUTUKLU GAZETECİLER

2002	17
2003	15
2004	veri yok
2005	veri yok
2006	22
2007	9
2008	23
2009	37
2010	9
2011	36
2012	5
2013	1
2014	2
2015	8
2016	145
2017	206
2018	56
2019	130
TOPLAM	721

AKADEMİYE YÖNELİK BASKI VE İHRAÇLAR

- İhraçlar

Olağanüstü Hal ilanından 2018 yılı Temmuz ayına kadar geçen sürede 117 üniversiteden "Barış İçin Akademisyenler" bildirisine imza veren 400 kadar ismin de aralarında olduğu en az **6.081** akademisyen görevinden ihraç edildi.

- Davalar

Barış akademisyenlerine imza kampanyası gerekçe gösterilerek "terör örgütü propagandası" suçundan açılan davalar 2018 ve 2019 yıllarında sürdü. Sonuçlanan davaların tümünde hapis cezaları verildi.

Ancak Anayasa Mahkemesi, bildiri nedeniyle mahkum edilen 10 akademisyenin başvurusunu 26 Temmuz 2019 tarihinde sonuçlandırdı. "İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine" karar veren Anayasa Mahkemesi, akademisyenlere 9'ar bin TL tazminat ödenmesine ve yargılamaların yenilenmesine hükmetti.

Bu kararın ardından görülen davalarda beraat kararı verildi. Yenilenen davalar da aynı biçimde beraat kararıyla sonuçlandı.

HAK SAVUNUCULARINA VE SIVİL TOPLUMA DÖNÜK BASKILAR

Olağanüstü hal ilanından 2017 sonuna kadar geçen süreç içinde çıkarılan KHK'larla 49 özel sağlık kuruluşu, özel öğrenci yurtları ve pansiyonları da dahil olmak üzere 2.271 özel öğretim kurum ve kuruluşları, 146 vakıf ve 1.427 dernek, 15 vakıf , yüksek öğretim kuruluşu ve 19 sendika kapatıldı.

Kapatılan dernekler arasında İnsan Hakları Araştırmaları Derneği, Gündem Çocuk Derneği, Çağdaş Hukukçular Derneği, Mezopotamya Hukukçular Derneği, Van Kadın Derneği, Kürt Enstitüsü, Sarmaşık Derneği gibi dernekler bulunmaktadır.

Kapatılan derneklerin çoğunluğunu hak temelli çalışanların oluşturması AKP'nin insan haklarına ve hak savunucularına yönelik tutumunun bir göstergesidir.